

Oponentský posudek bakalářské práce

Tereza Fůchsová. Proměny subkultury emo v České republice v letech 2006 až 2012 v reflexi jejich minulých i současných členů. Praha: FHS UK 2013, 54 s. a 6 s. příloh.

Výzkumný problém bakalářské práce Terezy Fůchsové je formulován v názvu práce. Teoretickými východisky práce jsou subkulturní teorie (především Hebdige a Bell), resp. post-subkulturní teorie (především Bennet a Muggleton), práce českých autorů, kteří se problematikou subkultur zabývají, resp. se zabývají tzv. subkulturami mládeže a hudebními subkulturami (Smolík, Heřmanský a Novotná, Kolářová) a dále Michel Maffessoli se svou teorií neo-kmenů. Metodologicky práce vychází z kvalitativní strategie sociálně vědního výzkumu.

Práce je strukturována do čtyř kapitol. Práci otvírá snad až moc stručný, jednostránkový Úvod (s. 6), kde autorka mimo jiné odhaluje svoji pozici insidera v subkultuře. Již první věta další, teoretické kapitoly, naznačuje, jaké formální nešvary čtenář objeví v průběhu čtení celé práce. Autorka parafrázuje Thompsona z roku 1965, že „společnost nikdy není tvořena pouze jednou strukturou, ale je vrstvená, odráží různé zájmy dominantní třídy“ (s. 7). Parafrázi nijak dále nevysvětluje, se třídou jako analytickou kategorií v práci nepracuje, odkazuje v textu pouze na příjmení autora a rok vydání bez strany, takže odkaz je prakticky nedohledatelný, a konečně, odkazovaná práce není uvedena v seznamu literatury. Chyba odkazování v textu pouze na rok vydání bez stránky a navíc bez následného uvedení v závěrečném seznamu se na stejné stránce opakuje ještě u dalších čtyř titulů z osmi: Barkera (2006), Cohena (1955), Kreche, Crutchfielda a Ballacheyho (1968) a nakonec Bella (1999). Od začátku je vidět, že se sice jedná o bakalářskou práci na zajímavé téma, ale po formální stránce o práci poněkud odbytou, kromě nedůslednosti v přesném citování také plnou neobratných a nejasných či vágních formulací a stylistických i pravopisných chyb (především v interpunkci). Nemělo by smysl je zde vyjmenovávat jednotlivě, protože se vyskytují téměř na každé straně celého textu. Nepečlivé je i formátování, což výtku hnidopišská, ale poskytuje jistý obraz o přístupu k celé práci. Nicméně, autorka v teoretické kapitole (s. 7 – 20) víceméně zdárně vysvětluje konstitutivní charakteristiky subkultur v pojetí různých relevantních autorů, což nebyl úplně jednoduchý úkol. Dále následuje teoretická podkapitola o subkultuře emo, kterou autorka otvírá pasáží o hudbě. Na dvou stranách (16 – 17) se kromě vhodného časového a místního kontextu a jednoho dlouhého nepřiliš relevantního citátu hudebníka, který se za emo nepovažuje, dozvídáme především názvy různých hudebních kapel tohoto žánru. O vlastním zvuku se nedozvídáme nic kromě povšechné formulace, že „emo hudba se vyznačuje především kytarovým zvukem, často s výraznou melodií a specifickými texty“ (s. 16). Obávám se, že takto lze charakterizovat většinu euro-americké populární hudby. Nedozvídáme se ani o hudebním chování, naopak něco málo je řečeno alespoň o konceptualizaci, a to, že hudba je pro příznivce emo především prostředkem k vyjádření emocí (s. 16). Jako celek je podkapitola o hudbě z mého pohledu nedostatečná a bohužel dojem nespraví ani podkapitola o hudbě v empirické části práce, kde se také v podstatě dozvídáme pouze jména hudebních skupin. Pasáže o hudbě nekritizují proto, že se věnují antropologii hudby, ale proto, že jsem přesvědčena, že smysluplně psát o hudbě se může naučit i laik. Když si student vybere, že bude psát o hudební subkultuře, měl by se s tímto úkolem vyrovnat. Následují již podrobnější a věcnější teoretické podkapitoly o stylu (myšleno vizuálním stylu), ideologii subkultury a postojích majoritní společnosti v reakci na tzv. morální paniku způsobenou médii.

V metodologické části práce autorka podrobně a víceméně vhodně popisuje výzkumný problém a otázky, výzkumnou strategii, techniky sběru dat, výběr vzorku, analytické postupy, hodnocení kvality a etické otázky. Po obsahové stránce mám k předložené kapitole a tedy i k práci jako výsledku popsanych metodologických voleb dvě zásadnější výhrady:

- I) Tři výzkumné otázky z pěti neodpovídají výzkumnému problému. Autorka formuluje svůj výzkumný problém následovně: „Zda a jakými změnami prošla subkultura emo v České republice v letech 2006 a 2012 v perspektivě jejích členů? Zaměřila jsem se na následující otázky, jejichž prostřednictvím jsem se snažila vyzkoumat hlavní proměny mezi tzv. 2 vlnami subkultury emo v České republice.“ (s. 21). Na základě problému by měla formulovat výzkumné otázky. Píše: „Zajímalo mě především, jakými proměnami prošly stěžejní prvky subkultury a to následující:
 - 1) Jakými proměnami prošel styl a atributy s ním související?
 - 2) Jakými proměnami prošla subkulturní ideologie?
 - 3) Z jakých zdrojů čerpají členové při konstrukci své subkulturní identity?
 - 4) Jakou roli hraje hudba v budování identity?
 - 5) Jak členové obou vln reflektují postoj dominantní společnosti ke své jinakosti?“ (s. 21). Stanovenému výzkumnému problému neodpovídají otázky č. 3, 4 a 5. Tyto otázky se mi zdají rovněž vzhledem k bakalářskému projektu příliš široké.

- II) Techniky sběru dat a vzorek. Autorka uvádí, že „[p]ro svůj výzkum jsem jako techniku sběru dat zvolila polostrukturované rozhovory a okrajově pak obsahovou a vizuální analýzu různých internetových fór a blogů pro doplnění některých informací.“ (s. 22). Co se obsahové a vizuální analýzy týče, na s. 23 – 24 se nacházejí dvě podobné kapitoly, jejichž obsah se překrývá, a to 2.3.2. „Online výzkum, analýza serverů“ a 2.3.3. „Internetové servery jako zdroj informací“. Neustále se zde mluví o serverech a blozích v plurálu, avšak seznam zdrojů na konci práce uvádí pouze jednu webovou stránku, a to vampirefreaks.com. Co se vzorku pro polostrukturovaný rozhovor týče, autorka pracovala s devíti informanty, a to se čtyřmi z tzv. první vlny (3 ženy, 1 muž; věk 21 – 24 let; města Praha, Hradec Králové, Teplice;) a s pěti z tzv. druhé vlny (4 dívky, 1 chlapec; 15 – 17 let, města Vyškov, Praha, Brno, u dvou informantek místo pobytu neuvádí vůbec.) Na první pohled autorka zvolila vzorek značně heterogenní, ačkoli u kvalitativního výzkumu převládá snaha dosáhnout vzorku co nejvíce homogenního. De facto měla vzorky dva. Domnívám se, že aby měl výzkum nějakou vypovídací hodnotu, čtyři informanti pro jeden vzorek a pět pro druhý je velice málo. Co se rozdílných míst pobytu týče, tak pokud, jak autorka v závěru tvrdí, lze „v případě první vlny ... hovořit o celistvé subkultuře“, která spolu komunikuje prostřednictvím internetu, budiž. Avšak když v průběhu výzkumu zjistila, že „v případě druhé vlny dochází k fragmentaci subkultury na malé, sobě podobné skupinky“, měla vzorek rozšířit a rozhodnout se pouze pro jednu takovou malou skupinu. Dále autorka bohužel neuvádí, kolik rozhovorů se svými informanty výsledně provedla, kolik jich bylo tváří v tvář, kolik video rozhovorů a kolik jich bylo nahráno.

V empirické, stěžejní části práce autorka představuje emickou perspektivu svých informantů. V podkapitolách Styl a image, Postoje a názory, Hudba, Veřejnost a její postoj k emo subkultuře v reflexi jejích členů a Role subkultury v reflexi jejích členů staví vedle sebe výroky informantů z obou

tzv. vln a snaží se o jejich interpretaci. Vzhledem k výše zmíněné problematičnosti vzorku a velké šíři výzkumných otázek se mi zdají prezentovaná data relativně chudá, ani úroveň analýzy a interpretace nemohla jít příliš do hloubky.

V závěrečné kapitole (50 – 52) autorka shrnuje své interpretace a srovnává obě zmiňované „vlny“. Poněkud nadsazené se mi zdá tvrzení o proměnách, „k nimž došlo ve vývoji této subkultury od jejího rozšíření na našem území až do nedávných let“ (s. 50), když se de facto jedná o šest let (2006 – 2012, autorka také na s. 17 tvrdí, že emo se objevuje ve větší míře v ČR v roce 2006). Dále autorka tvrdí, že „[v]ýrazné proměny došla také forma kolektivity, kterou emaři vytváří, zatímco v případě první vlny lze hovořit o celistvé subkultuře, v případě druhé vlny dochází k fragmentaci subkultury na malé, sobě podobné skupinky, pro něž je patrně přesnější užití termínu „neo-kmeny“. (srov. Maffesoli, 1996).“ Domnívám se, že tato interpretace Maffesoliho neo-kmenů je chybná. Maffesoli dle mého názoru zaprvé pojem subkultur odmítá jako celek a za druhé neo-kmeny chápe jako fluidní, nestálé, proměnlivé a neohraničené. Po vyjmenování a interpretaci podobností a odlišností obou „vln“, dochází autorka (trochu paradoxně vzhledem k výše uvedené „výrazné proměně kolektivity“, avšak ke zbytku prezentovaných dat k celkem správnému) závěru, že „ačkoli emo subkultura jistými změnami prošla a stále jimi prochází, její hlavní znaky, jako jsou vzhled, ideologie a vytváření identity se liší pouze v detailech. Ve stěžejních aspektech vykazují obě vlny zřetelnou kontinuitu.“ Mám za to, že i když autorka našla několik rozdílů mezi oběma „vlnami“, šest let je příliš krátká doba na to, aby se vyjevily zásadnější rozdíly.

Závěrem. Domnívám se, že jako celek je předložená práce ještě obhajitelná na bakalářské úrovni studia. Přes uvedené výtky **práci proto doporučuji k obhajobě a hodnotím ji jako dobrou.**

Mgr. Veronika Seidlová

V Hradci králové, 11. září 2013